

HUMAN
RIGHTS
WATCH

“Вақте мо ба ин ҷо омадем, ранҷу азоб кашидем”

Ҳолатҳои поймолкунии ҳуқуқҳои шахсоне, ки бинобар сохтмони НБО-и
Роғун кӯчонида мешаванд

**“Вақте мо ба ин ҷо омадем,
ранҷу азоб кашидем...”**

Ҳолатҳои дар Тоҷикистон поймол намудани ҳуқуқҳои шахсоне, ки бинобар сохтмони НБО-и Роғун мачбуран кучонида мешаванд

Copyright © 2014 Human Rights Watch

All rights reserved.

Printed in the United States of America

Cover design by Rafael Jimenez

Human Rights Watch defends the rights of people worldwide. We scrupulously investigate abuses, expose the facts widely, and pressure those with power to respect rights and secure justice. Human Rights Watch is an independent, international organization that works as part of a vibrant movement to uphold human dignity and advance the cause of human rights for all.

Human Rights Watch is an international organization with staff in more than 40 countries, and offices in Amsterdam, Beirut, Berlin, Brussels, Chicago, Geneva, Goma, Johannesburg, London, Los Angeles, Moscow, Nairobi, New York, Paris, San Francisco, Sydney, Tokyo, Toronto, Tunis, Washington DC, and Zurich.

For more information, please visit our website: <http://www.hrw.org>

“Вақте мо ба ин ҷо омадем, ранҷу азоб кашидем...”
Ҳолатҳои дар Тоҷикистон поймол намудани ҳуқуқҳои шахсоне,
ки бинобар сохтмони НБО-и Роғун мачбуран кучонида мешаванд

Тавсифи мухтасар	1
Тавсияҳо	11
Ба Кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, МД «Мудирияти минтақаи зериобшавандаи НБО-и Роғун»: ва мақомоти маҳаллий ҳокимияти давлатӣ дар ноҳияҳо:	11
Ба «Мудирияти минтақаи зериобшавандаи НБО-и Роғун»:	12
Ба мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар ҳамаи ноҳияҳои дахлдор	15
Ба Бонки ҷаҳонӣ.....	15
Ба Бонки ҷаҳонӣ ва дигар донорҳои эҳтимолӣ.....	15

Тавсифи мухтасар

Баамалбарории лоиҳаи сохтмони НБО-и Роғун дар Тоҷикистон боиси истехсоли нерӯи зиёди барқи зарурӣ ва гармӣ барои одамон дар саросари кишвар мешавад ва иқтисоди Тоҷикистонро аз тариқи содироти нерӯи изофии барқ тақвият мебахшад. Сарбанд бо баландии 335 метр баландтарин сарбанд дар ҷаҳон хоҳад буд. Президенти Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон таъкид кард, ки бо муваффақият анҷом ёфтани лоиҳаи мазкур "ҳаёт ва мамот" барои миллат аст, ки аз камбудии доимии барқ дар моҳҳои зимистон ранҷ мекашад. Вале ҳазорон нафар ба сабаби сохтани сарбанд маҷбур шудаанд, ки ба ҷойҳои дигар кӯч банданд ва шумораи бештари одамон дар оянда кӯчонида хоҳанд шуд. Ҳукумат ӯҳдадор аст ба ҳуқуқҳои онҳо эҳтиром гузорад ва кафолат диҳад, ки онҳо ба ранҷу азоб гирифта нараванд.

Дар натиҷаи сохтмони сарбанд - обанбори азиме бунёд мешавад, ки ба ҳисоби тахминӣ

7 ҳазор хонавода (наздики 42 ҳазор нафар) то замони хатми лоиҳа бояд кӯчонида шаванд. Дар миёни соли 2009 ва ибтидои соли 2014 Ҳукумат тақрибан як ҳазору панҷсад (1.500) хонаводаро то ба ҳол аз минтақаи зериобшаванда ба минтақаҳои дигари Тоҷикистон кӯчонидааст.

Дар гузориши мазкур ҳолатҳои вайронкунии ҳуқуқи башар (ҳуқуқи инсон) вобаста ба раванди кӯчонидан бар асоси далелу санадҳо пешниҳод мешаванд ва тавсияҳои махсус ҳам барои бартараф кардани қонунвайронкуниҳо дар гузашта ва ҳам пешгирии вайронкунии ҳуқуқи башар дар оянда барои даҳҳо ҳазор нафар, ки бояд кӯчонида шаванд, пешниҳод мешаванд. Созмони "Дидбони ҳуқуқи башар" (Хюмен райтс вотч) бар асоси мусоҳибаҳои анҷомшуда бо одамоне, ки дар марҳилаҳои мухталифи раванди кӯчонидан қарор доранд, ошкор намуд, ки стандартҳои зиндагӣ барои бисёре аз оилаҳои кӯчонидашуда ба таври ҷиддӣ бад шудааст ва як қатор монеаҳои вучуд доранд, ки ба онҳо имкон намедиҳанд ҳамон стандарти зиндагиро барқарор намоянд, ки қабл аз кӯчонидан доштанд. Аз даст додани замин барои кишти қор ва чаронидани чорво, набудани шуғлу қор, дастрасии заиф ба хизматрасониҳои асосӣ дар ҷомеаҳои кӯчонидашуда душвориҳои зиёдеро барои оилаҳои кӯчонидашуда эҷод кардаанд ва истифода ва бархурдории ҳуқуқҳои бунёдии онҳо ба таври ҷиддӣ коҳиш ёфтааст.

Чанд чониби гуногун, аз ҷумла Ҳукумати кишвари ҳамсоия Ўзбекистон нисбат ба лоихаи сохтмони НБО-и Роғун як қатор ташвишу нигарониҳои дигарро нисбат ба амалӣ будани сохтмони баландии сарбанд изҳор кардаанд ва ин ташвишу нигарониҳо ба масъалаҳои зерин дахл доранд: таъсири муҳити зистии он, зарару зиёни давомдори он ба ҳуқуқи башар, оқибатҳои сиёсии эҳтимолии он, ё Тоҷикистон маблағи аз ду то шаш миллиарди лозимӣ барои сохтмони лоихаро аз кучо мегирад. Ин масъалаҳо мавзӯи бисёре аз муҳофизатҳои байналмилалӣ буданд, вале онҳо хориҷ аз доираи гузориши мазкур мебошанд.

Бисёре аз оилаҳои, ки аз чониби ҳукумат ба кӯчидан маҷбур карда шуданд, бо душвориҳои ҷиддӣ барои барқарор кардани ҳаёти худ дар ҷойҳои нав рӯбарӯ шуданд, аз ҷумла дастрасии кам ба хурокворӣ, об ва таҳсилот. Ҳукумат барои хонаводаҳои ҷудошуда қитъаҳои наздиқавлигӣ ҷудо кардааст, вале он дар ин қитъаҳои замин барои онҳо хона насохтааст, ҷубронпулии кофиро ба ҳамаи оилаҳо мутобиқи стандартҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар барои ҳамаи оилаҳо ҷиҳати сохтани хонаҳои нав бо ҳамон андоза ва стандарте, ки дар ҷои қаблӣ доштанд, таъмин накардааст. Дар бисёре аз ҳолатҳо, оилаҳо аз сарбории иловагӣ ба сабаби аз даст додани замини кишоварзӣ зарар дидаанд, ки аксари оилаҳо қабл аз кӯчонидан воситаҳои зиндагӣ ва даромади худро аз ҳамин замин ба даст меоварданд. Ҳукумати Тоҷикистон бояд қадамҳои фавриро барои бартараф кардани ин камбудӣҳо дар раванди кӯчидиҳӣ пешгирӣ кардани чунин масъалаҳо аз руҳ додани дубора дар давоми кӯчидиҳӣҳои оянда бардорад.

Дар соли 2010 ҳукумат раванди кӯчониданро ба хоҳири анҷом додани ду таҳқиқи лоихаи сохтмони НБО-и Роғун бо сарпарастии Бонки ҷаҳонӣ мутаваққиф кард. Яке аз ин ду таҳқиқ мутобиқати Тоҷикистонро ба сиёсатҳои амниятии Бонк ва ҳам сиёсати ғайриихтиёрии кӯчидиҳӣ ва таъсири онро ба шахсони кӯчонидашаванда месанҷад. Бо ин ҳол, раванди кӯчонидан аз деҳаҳои дар ибтидо таъйиншуда дар ноҳияҳои Роғун ва Нуробод идома дорад.

Ҳукумат дар нақша дорад, ки ҳамаи хонаводаҳои сокинони дар минтақаи зериобшавандаро кӯчонад. Ба иловаи ин, деҳаҳои, ки дар наздикии қорҳои сохтмонӣ қарор доранд, ҳарчанд хонаҳои онҳо дар зерини об намеоманд, дар хатари амниятии қарор мегиранд, ки дар натиҷаи сохтмон ба вучуд меоянд. Мудирияти минтақаи зериобшавандаи НБО-и Роғун - муассисаи давлатии масъул барои кӯчонидани одамон, кӯчонидани оилаҳоеро дар афзалият қарор додааст, ки дар қабатҳои поёнтарӣ

обанбор қарор доранд ва бояд дар марҳилаи аввал зери об монда шавад ва ё дар наздикии сохтмони НБО-и Роғун зиндагӣ мекунад. Ҳоло як ҳазору панҷсад (1500) оила кӯчонида шудаанд ва дар ҷойҳо ва маконҳои бо ин мақсад бунёдшуда зиндагӣ мекунад, ки аз онҳо се макон дар фосилаи 100 ва 200 километр аз деҳаҳои аввалии онҳо ҷойгир мебошанд.

Ҳукумат барои кӯчонидани оилаҳо аз минтақаи зериобшаванда аввал ҳар хонаро ба шумули девор, дарахтҳои ҳосилдиҳанда ва сохторҳои дигари ҳавлӣ ба монанди оғилу ҳезумхонаву танӯрхона баҳогузори кард. Ҳукумат сипас меъёри ҷубронпулиро муайян намуд, ки бояд дар се қисм ва се вақт пардохта шавад. Чун мутобиқи қонун тамоми заминҳо дар Тоҷикистон моликияти давлат ба ҳисоб мераванд, сокинон барои замин ҷубронпулӣ намегиранд, вале ҳукумат барои ҳар оила дар макони кӯчидиҳӣ бо интиҳоби худӣ онҳо қитъаи заминро ҷудо мекунад. То замоне, ки қитъаи замин ҷудо карда нашавад, ҳукумат пардохти ҷубронпулиро сар намекунад, ба ҳамин сабаб, аксари сокинон чанд сол аз замони баҳогузори то замони дарёфти пардохти якуми ҷубронпулӣ мунтазир мемонанд.

Аксари сокинони деҳот дар минтақаи зериобшаванда ба кишоварзӣ ё парвариши ҳайвонот ҳам дар қитъаҳои наздиҳавлигӣ ва ё дар заминҳои иловагӣ таҳти номи хоҷагиҳои деҳқонӣ машғул мебошанд. Онҳо гандуму сабзавот парвариш мекунад ва боғҳои андозаҳои гуногун доранд ва аз ин боғҳо ҳосили себ, нок, тут, зардолу, гелос ва чормағз ба даст меоранд. Одамон ҳамчунин дар заминҳои худ аз парвариши мурғу ҳайвон - тухм, шир ва гӯшт истеҳсол мекунад ва он манбаъи асосии ғизо ва дар баъзе ҳолатҳо ҳамчун манбаъи даромади иловагии онҳо ҳисоб мешавад. Шумораи хеле ками шахсони кӯчонидашуда барои хоҷагиҳои деҳқонӣ ариза додаанд ё ба чунин фаъолият оғоз кардаанд, зеро онҳо наредонанд, ки оё Ҳукумат дар ҷойҳои нав ба онҳо заминҳои деҳқонӣ ҷудо кардааст ё не.

Ба иловаи он ки одамон заминҳои деҳқонии худро аз даст медиҳанд, ба оилаҳои кӯчонидашуда андозаи хурдтари қитъаҳои наздиҳавлигӣ тақсим карда дода шудааст. Беш аз 85 фоизи оилаҳои кӯчонидашуда зимни мусоҳиба бо Созмони "Дидбони ҳуқуқи башар" изҳор карданд, ки онҳо аз дастрасӣ ба замин маҳрум шудаанд. Одамон вазъияти худро чунин шарҳ доданд, ки онҳо ба сабаби набудани замини муносиб дар маконҳои кӯчонидашуда ва лозим будани маблағи иловагӣ барои маблағгузори сохтмони хона маҷбур буданд, ки ҳайвоноти хонагии худро фурӯшанд. Ҳарчанд

хонаводаҳои бисёроила барои ҳар оила як қитъаи замин дарёфт кардаанд, андозаи ҳар қитъаи наздиҳавлиги ба андозае аст, ки аксари масоҳати онро хона ишғол мекунад ва ҷои кам барои парвариши ҳайвонот ё зироаткорӣ боқӣ мемонад. Одамоне, ки қаблан ғизои худро аз замини худ таъмин мекарданд, гузориш доданд, ки баъд аз кӯчонидан онҳо бояд аксар ё тамоми ғизои худро аз бозор харидорӣ кунанд ва барои эҳтиёҷоти дигари хонавода пул кам боқӣ мемонад.

Намояндагони ҳукумат аҳамияти заминҳои кишоварзиро барои одамони кӯчонидашуда эътироф карданд. МД «Мудирияти минтақаи зериобшавандаи НБО-и Роғун» 100 (сад) ва 80 (ҳаштод) гектар заминро барои кишоварзӣ ва чарогоҳ дар ду макони кӯчонидашуда - Сайдони боло ва Ёли Гармоба дар атрофи деҳаҳои воқеъ дар наздикии сарбанд ҷудо кардааст. Созмони "Дидбони ҳуқуқи башар" дар ибтидои соли 2014 аз ин ҷо боздид кард. Ба ҳар ҳол, онҳое, ки ба ҷойҳои нав кӯчонида шудаанд, ба заминҳои кишоварзӣ ва чарогоҳ дастрасӣ надоранд.

Одамони кӯчонидашуда ҳамчунин дар бораи имкониятҳои (дурнамоҳои) кам барои шуғли расмӣ ва дарозмуддат гузориш додаанд. Одамони кӯчонидашуда дар баъзе ҷамоатҳо шикоят карданд, ки сарфи назар аз ваъдаҳои ҳукумат барои таъмини ҷои кор ва кӯмак барои пайдо кардани шуғл, он қодир набудааст, ки ба одамони ҷои корро таъмин намояд. Ба унвони мисол, мутобиқи гуфтаи яке аз одамони кӯчонидашуда ба номи Паймон Ҷ., ки аз деҳаи Сеч дар оғози соли 2013 ба ноҳияи Турсунзода кӯчонида шудааст, "Пайдо кардани ҷои кор барои мо мушкили асосӣ мебошад. Ман устои васлгари таҷрибадор мебошам, вале дар ин ҷо барои худ кор ёфта наметавонам. Ҳамсар ва духтари [калонии] ман ҳамчун фаррош дар мактаб кор гирифтанд, вале ҳар кадоми онҳо 100 сомонӣ (20 доллари ИМА) дар як моҳ маош мегиранд. Дар ин ҷо ҳеч коре вучуд надорад". Масъалаи бекорӣ дар саросари Тоҷикистон вучуд дорад, вале одамони кӯчонидашуда аксаран бо чунин душвории махсус рӯбарӯ мешаванд, зеро онҳо аз маконе ҷамоат шудаанд, ки қодир буданд ғизои худро аз тариқи кишоварзӣ ва парвариши ҳайвонот истеҳсол намоянд.

Баъзе одамон, ки дар Русия кор мекарданд, ба таҳқиқгарони Созмони "Дидбони ҳуқуқи башар" гуфтанд, ки то замоне, ки сохтмони хонаи худро ба охир нарасонанд, онҳо наметавонанд ба муҳочирати корӣ раванд ва ин раванди хонасозӣ чанд солро дар бар мегирад. Садҳо ҳазор муҳочирани корӣ аз Тоҷикистон дар кишварҳои дигар ҳарсола кор мекунанд ва пулҳои интиқоли аз муҳочирати корӣ тақрибан нисфи ММД-и

Тоҷикистонро ташкил медиҳанд. Шахсони кӯчонидашуда, ки аз муҳочирати корӣ дар хориҷ даромад ба даст меоварданд, бо чунин муаммо рӯбарӯ шудаанд, ки ё оилаҳои худро дар хонаҳои нотамо тарк карда, барои пул кор кардан ҷиҳати сохтмон ба муҳочират раванд ё ҳамроҳи оила боқӣ монанду пасандози худро сарф кунанд.

Дар баъзе ҷомаҳои кӯчонидашуда, ки Созмони "Дидбони ҳуқуқи башар" аз онҳо боздид кард, сокинон бо камбуди об барои ошомидан ва дигар эҳтиёҷоти рӯзгордорӣ рӯбарӯ ҳастанд ва дар натиҷа онҳо наметавонанд ҳатто миқдори ками ғизоро дар қитъаи замини худ парвариш намоянд. Пеш аз кӯчонидан онҳо дастрасии доимӣ ба об аз тариқи чашмаҳои кӯҳӣ доштанд. Дар баъзе ҷомаҳои кӯчонидашуда онҳо аксари вақтҳо танҳо барои чанд соат дар рӯз об мегиранд, ки ба воситаи насоси барқӣ дода мешавад. Барои ҷуброн кардани таъминоти оби лозимӣ, оилаҳои кӯчонидашуда обро дар шишаҳо ва зарфҳо захира мекунанд ва дар давоми рӯз барои нӯшидан ва корҳои хона истифода мекунанд, вале вақте ба хотири проблемаҳои механикӣ таъмини об қатъ мешавад, онҳо бояд чанд километрро пиёда тай кунанд ва аз канал ё дарё ба воситаи зарф ба хона об кашонанд. Сокинони кӯчонидашуда ҳамчунин изҳор карданд, ки камбудии об корҳои сохтмони онҳоро барои шӯронидани бетон ё рехтани хиштҳои лойӣ ҷиҳати сохтани хона ба душворӣ рӯбарӯ сохта, суръати сохтмонро суст кардааст.

Ҳукумат барои сохтани мактабҳо дар ҳар макони кӯчонидашуда масъул аст, вале сарфи назар аз он ки намояндагони МД «Мудирияти минтақаи зеробшавандаи НБО-и Роғун» ба афзалияти сохтмони мактабҳо таъкид мекунанд, ҷомаҳои кӯчонидашуда дар ноҳияҳои Рӯдакӣ ва Данғара дар давоми чанд сол мактаби маҳаллӣ надоштанд. Кӯдакон ва падару модарон дар он маконҳо гузориш доданд, ки кӯдакон ба хотири дур будани мактаб то ду соат пиёда роҳ мераванд. Дар давоми давраҳои муайяни сол кӯдакони аз ҳафт-сола боло бояд пиёда ба мактаб рафту омад кунанд. Баъзе падару модарон ба намояндагони Созмони "Дидбони ҳуқуқи башар" гуфтанд, ки дар ҳавои хунук ё номусоид кӯдакони онҳо дар хона мемонанд ва ҳам гузориш доданд, ки кӯдакони онҳо ба сабаби дурии роҳ ба мактаб намераванд. Падару модарон ҳам дар ҷомаҳои кӯчонидашуда ва ҳам дар ҷомаҳои кӯчонидашаванда гузориш доданд, ки кӯдакони дорои маълумият (маъҷуб) ба мактаб намераванд ва танҳо чанд нафар дар барномаҳои таҳсилоти махсус дар Душанбе барои чанд ҳафта дар давоми сол иштирок мекунанд.

Одамон дар ҷомаҳои кӯчонидашуда гузориш доданд, ки мақомот дар муддати кӯтоҳ марказҳои саломатӣ (бунгоҳҳои тиббӣ) сохтанд, то ки хидматрасониҳои ҳаррӯза ва

асосии тиббӣ таъмин карда шаванд ва ин марказҳо бо эътимод кор мекунанд. Бунгоҳҳои тиббӣ дорунома менависанд, ҷароҳатҳо ва бемориҳои хурдро муолиҷа мекунанд ва кормандони тиббиро барои боздиди бемороне, ки наметавонанд аз хона берун раванд, мефиристанд. Ҳамон гуна, ки дар тамоми деҳаҳои Тоҷикистон маъмул аст, одамони дорои вазъияти ҷиддии тиббӣ ё маъюбият бояд барои муолиҷаи махсус ба шаҳри Душанбе ба пойтахт сафар кунанд.

Баъзе одамон дар наздикии сохтмони НБО-и Роғун зиндагӣ мекунанд ва мунтазири кӯчидан ҳастанд ва дар ин ҷойҳо коргарон миқдори зиёди хок ва сангро ҳамчун маҳсулоти сохтмонӣ барои сарбанд ва дигар иншоотҳои лозимӣ ҷамъ мекунанд. Ин одамон изҳор карданд, ки тарқишҳо барои ба даст овардани ин маҳсулот хонаҳои онҳоро хароб кардаанд, тирезаҳои онҳоро шикастаанд ва деворҳоро кафондаанд. Мутобиқи изҳороти ҳамаи одамони мусоҳибашуда Ҳукумат то ба ҳол ҳеҷ гуна ҷуброн барои зарари дидаи ин сокинонро пардохт накардааст.

Баъзе душвориҳо ба монанди набудани ҷои кор дар макони зиндагӣ, дастрасии маҳдуд ба обу барқ, ки одамони кӯчонидашуда рӯбарӯ мешаванд, масъалаҳои ҳастанд, ки дар саросари Тоҷикистон миллионҳо одам ба онҳо гирифта ҳастанд. Ҳукумат ба ҳар ҳол бояд барои ҳалли ин масъалаҳо дар ҷомеаҳои кӯчонидашуда қадамҳои лозимиро бардорад, зеро ин амали ҳукумат буд, ки боиси дар чунин вазъият қарор гирифтани одамони кӯчонидашуда гардид ё вазъияти онҳоро душвор гардонид. Барои мисол, одамон дар ҷомеаҳои кӯчонидашуда дар ноҳияи Рӯдакӣ мактаби маҳаллӣ ё воситаи таъмини об дар тӯли чанд солро надоштанд ва ин боиси коҳиши чашмрас ё дарозмуддат дар стандарти зиндагии онҳо ва ҳуқуқҳои иҷтимоиву иқтисодӣ гардид, ки ҳукумат уҳдадор аст онро ислоҳ намояд.

Одамон дар ҳамаи марҳилаҳои раванди кӯчонидан гузориш доданд, ки ҳукумат ҷубронпулии кофиро барои хонаҳое, ки онҳо бояд тарк кунанд, надодааст. Аксари одамон ба намояндагони Созмони "Дидбони ҳуқуқи башар" гуфтанд, ки онҳо бояд миқдори зиёди пулҳои шахсии худро барои сохтани хона ба андоза ва сифати монанд ба хонаи қаблӣ сарф кунанд. Сокинон изҳор доштанд, ки онҳо маҷбур буданд маблағҳои худро барои сохтмон сарф кунанд ва ин кор на танҳо ба хоҳири миқдори маблағи ҷубронпулӣ буд, балки он ба хоҳири таъхири зиёд дар миёни баҳодихӣ ва пардохти ҷубронпулӣ буд ва тӯли ин муддати таъхир нархи масолеҳи сохтмонӣ ба сабаби беқурбшавии пул хеле боло рафт. Бисёре аз одамон изҳор доштанд, ки тамом

кардани сохтмони хонаи асосӣ чанд сол тӯл кашид ва лозим буд, ки чандин бор роҳи тӯлониро аз макони хонаи қаблӣ то макони кӯчонидашуда ва иҷрои корҳои сохтмонӣ рафту омад кунанд.

Ба ғайр аз моҳҳои тобистон Ҳукумат ба ҷомеаҳои кӯчонидашуда танҳо чанд соат дар рӯз қувваи барқ медиҳад. Дар ҳоле ки чунин вазъият дар саросари Тоҷикистон вучуд дорад, аз ҷумла дар деҳаҳое, ки онҳо қаблан зиндагӣ мекарданд, одамон гузориш доданд, ки набудани қувваи барқ барои равшанӣ ва дастгоҳҳои электрикӣ вақти сохтмони хонаро дарозтар кард.

Дар ҳоле ки мақомоти масъул барои кӯчонидан системаи баҳодиҳии моликият ва пардохти ҷубронпулиро бар асоси андозагирии воқеӣ ва ба истилоҳи худӣ онҳо "арзиши бозорӣ" мутобиқи талаботи қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар кардаанд, онҳо ҷубронпулиро додаанд, ки арзиши воқеии масолеҳи сохтмониро барои хонаи нав инъикос намекунад, ба иловаи ин боз арзиши кирои устоҳои сохтмонӣ вучуд дорад.

Созмони "Дидбони ҳуқуқи башар" баъзе ҳолатҳоро ба қайд гирифтааст, ки баъзе шахсон дар хонаводаҳои дорои сарпарастии зан ё хонаводаҳои дорои шахси маъҷуб гуфтанд, ки онҳо хешовандони калонсол барои кӯмак кардан дар анҷоми сохтмон надоранд ва барои ҳамин онҳо аз ҳукумат кӯмаки амалӣ ё молиявӣ талаб доранд.

Намояндагони ҳукумат ба кормандони Созмони "Дидбони ҳуқуқи башар" гуфтанд, ки онҳо якчанд хонаро барои одамони эҳтиёҷманд ба монанди беваҳо, ветеранҳои ҷанг ва одамони маъҷуб сохтанд. Вале, вақте таҳқиқгарон ба он хонаҳо рафтанд ва бо сокинон сӯҳбат карданд, маълум шуд, ки дар он хонаҳо танҳо кормандони давлат зиндагӣ мекунанд ва ин хонаҳо барои аробачаҳои маъҷубӣ муносибсозӣ нашуда буданд.

Онҳое, ки хонаҳои худро сохта буданд, ба таҳқиқгарони Созмони "Дидбони ҳуқуқи башар" гуфтанд, ки барои онҳо ба ҳисоби миёна се сол лозим шуд то хонаи асосии иқоматиро бисозанд ва ба ғайр аз ин вақти иловагӣ барои сохтани биноҳои ёрирасон ба монанди ошхона, ҳаммом, анбор, ҳочатхона ва мутобиқ ба хонаҳои қаблӣ ва маъмулӣ дар Тоҷикистон лозим шуд.

Ба сабаби вақти тӯлонии сохтмони хона аксари вақтҳо оилаҳои зуд ба деҳаҳои нав кӯчонидашуда маҷбур шуданд, ки дар хонаҳои ниматамом зиндагӣ кунанд, баъзе

вақтҳо дар берун хӯрок пазанд ё дар таҳкурсии нотамом ҳаммом кунанд. Дар ҳолатҳои дигар занон дар хонаҳои қаблии худ боқӣ монданд, дар ҳоле, ки мардон барои анҷом додани сохтмони хонаи нав то 200 километр роҳро тай карданд ва пули зиёдеро барои нақлиёт сарф карданд. Мардон гузориш доданд, ки ҳангоми сохтани хонаи нав онҳо аз хонаводаи худ дур буданд, дар хаймаҳо ва хонаи ҳамсоҷаҳо ва ё хонаҳои нотамоми худ хобидаанд. Оилаҳои бисёре аз хароҷоти зиёди идора кардани ду хоҷагӣ дар чунин ҳолат қайд карданд. Баъзеи дигарон изҳори қаноатмандӣ карданд, ки ҳангоми идомаи сохтмон онҳо хонаи кӯҳна ва хоҷагии кишоварзии худро идора карда тавонистанд.

Ҳукумат иқдоми кофиро барои таъмин намудани иттилооти баҳангом, дуруст ва махсус дар бораи ҷанбаҳои муайяни раванди кӯчонидан ба монанди тартиботи ҷубронпулӣ, механизмҳои шикояткунӣ, дастрас будани замин барои кишоварзӣ ва ҷарогоҳ, имкониятҳои таъмини ҷои кор ва кӯмакҳои дигар барои хонаводаҳо, ки мунтазири кӯчонидан буданд ва онҳое, ки аллакай кӯчонида шуда буданд, анҷом надод. Ҳамчунин ҳукумат ба одамон имконият надод, ки ба таври муносиб дар таҳияи нақшаи пешниҳодии кӯчонидан ё пешниҳоди машваратҳои ҳуқуқӣ, техникӣ ва ҷанбаҳои дигар дар бораи ҳуқуқҳо ва интиҳобҳои мавҷуда иштирок намоянд. Барои мисол, бисёре аз сокинон ба намояндагони Созмони "Дидбони ҳуқуқи башар" гуфтанд, ки онҳо намедонистанд, ки оё дар ҷои нави сукунат заминҳои кишоварзӣ дастрасанд ва ҷи гуна метавон барои он ариза дод. Ба ҳамин монанд, одамони дорои нигарониҳои дигар гузориш доданд, ки онҳо раванди шикояткунӣ ё нақши бисёре аз мақомоти ҳукуматиرو, ки барои расонидани ҳадамоти махсус ё ҳалли масъалаҳо масъул ҳастанд, намедонанд. Дар бисёре аз ҳолатҳо сокинон дар мавриди муроҷиат ба мақомоти Ҳукумат дар бораи ҳар ҷанбаи раванди кӯчонидан изҳор кардаанд, ки онҳо созиш мекунанд ё ин кори беҳуда ва бефоида аст.

Ҳукумат системаи муайяни назорат дар маҳал ё кумақҳои иҷтимоиро барои баҳо додани ниёзҳои одамони муҳтоҷ, муайян кардани он ки оё кормандон ва мақомоти расмӣ уҳдадорҳои худро иҷро мекунанд, ё расонидани кӯмак ба одамон дар ҳолати бӯҳронӣ надорад. Ба ҷои ин, онҳо ба системаи ношаффофи шикоятҳо барои ҳалли масъалаҳо бар асоси ҳолат ба ҳолат такя мекунанд. Тарзи кори Ҳукумат масъалаи камбудии сохторӣ дар раванди кӯчониданро ҳал намекунад ва ин хатар ва зарари ҷиддӣ ҳамчун оқибати кӯчонидан барои шахсони дарканормонда мисли беваҳо, занони ҷудошуда, шахсони маъҷубро ба вучуд меорад. Ҷубронпулии номуносиб, стандартҳои пасти зиндагӣ ба хотири манзили номуносиб ва низ аз даст додани

дастрасӣ ба ғизо, об ва таҳсилот метавонад ба ин шахсон ба таври нобаробар таъсир расонад. Шахсони дар канормонда ҳангоми пешниҳоди шикоятҳо мумкин аст бо холишҳои махсус рӯбарӯ шаванд. Ғайр аз ин, он бисёре аз таъсироти махсуси манфӣ ба одамони дарканормонда ҳамчун оқибати кӯчонидан эътироф карда нашудаанд.

Ҳукумати Тоҷикистон имконияте беназире дорад, ки масъалаҳои вобаста ба раванди кӯчониданро қабл аз он, ки онҳо ба ҳазорҳо оила таъсир расонанд, ҳал намояд. Он бояд сиёсатҳо ва амалкардҳои худро вобаста ба кафолат додани эҳтироми худ нисбат ба ҳуқуқи башар ва ба вучуд овардани тағйирот ҷиҳати ҳалли қонунвайронкуниҳои дар гузориши мазкур ба таври мустанад қайдшуда бознигарӣ намояд. Ғайр аз ин, он бояд воситаҳои муносибро барои онҳое, ки аллакай кӯчонида шудаанд ва аз қонунвайронкуниҳо зарар дидаанд, таъмин намояд.

17 июни соли 2014 Бонки ҷаҳонӣ лоиҳаи ниҳии таҳқиқоти Сарбанди Роғунро барои машварат ва низ лоиҳаи ҳуҷҷати худро таҳти унвони "Масъалаҳои асосӣ барои мулоҳиза оид ба Лоиҳаи пешниҳоди НБО-и Роғун" нашр кард. Бонки ҷаҳонӣ эътироф мекунад, ки кӯчонидани тақозошаванда таъсири асосӣ ба Сарбанди Роғун дорад ва лоиҳа ба бечошавии иқтисодӣ ва ҷисмонӣ оварда мерасонад ва барқарорсозии воситаҳои зиндагӣ дар давом ва баъд аз кӯчонидан як ҷузъи ҳаётии раванди кӯчидиҳӣ ба ҳисоб меравад. Дар ҳоле, ки нусхаи Арзёбии таъсироти муҳити зистӣ ва иҷтимоӣ муохидаҳои байналмилалии муҳити зист ва қонунҳои байналмилалии обро ба таври ҷиддӣ дар назар мегирад, он воситаҳои дахлдори байналмилалии ҳуқуқи башарро вобаста ба кӯчидиҳӣ дар назар намегирад. Чун ин таҳқиқот ҷамъбаст шудаанд, Бонки ҷаҳонӣ, мушовирони он ва гурӯҳи коршиносони иқтисодӣ ва иҷтимоӣ он бояд стандартҳои байналмилалии ҳуқуқи башарро ҳамчун роҳнамо қарор диҳанд.

Дар ҳоле, ки Бонки ҷаҳонӣ уҳдадор нашудааст барои ҳуди НБО-и Роғун маблағгузорӣ кунад, созмони мазкур ва дигар созмонҳои дахлдори байналмилалӣ бояд кӯмакҳои молиявиро барои раванди кӯчонидан, аз ҷумла маблағгузорӣ барои мониторинги муассир таъмин намоянд ва назорат намоянд, то кафолат дода шавад, ки стандартҳои ҳуқуқи башар риоят карда шаванд.

Ҳукумати Тоҷикистон мутобиқи Конститутсияи Тоҷикистон ва ҳам қонунҳои байналмилалӣ уҳдадор аст, ки аз ҳуқуқи инсонҳо барои манзили муносиб, ғизо, об, саломатӣ ва таҳсилот ҳимоят намояд. Он бояд ҳамчунин аз амалҳо ва иқдомҳои

худдорӣ кунад, ки таъсири манфӣ ба истифодаи ҳуқуқҳои мазкур аз тарафи одамон мерасонанд ё боиси регрессияи онҳо мешаванд. Дар партави кӯчонидани ғайриихтиёрӣ ҳукумат бояд ҷуброни одилонаи ҳамаи талафотро кафолат диҳад, ки раванди кӯчонидани (муҳоҷиркунии) ғайриихтиёрӣ ба дӯши одамон воғузур мекунад ва низ бояд кафолат диҳад, ки одамон ҳамчун натиҷаи кӯчонидашавӣ сарбории изофӣ ба дӯш нагиранд. Ҳукумат бояд маълумоти бамавқеъ ва муносибро ҳамроҳ бо машварати пешакӣ бо сокинони кӯчонидашаванда таъмин намояд ва ба онҳо воситаҳои муассирро дастрас созад, агар ҳуқуқҳои онҳо поймол карда шаванд.

Агар лоиҳаи сохтмони НБО-и Роғун пеш равад, Ҳукумати Тоҷикистон бояд ба Принципҳо ва роҳнамоҳои бунёди СММ оид ба муҳоҷирсозӣ ва кӯчдиҳӣ барои рушд, стандартҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар ва Сиёсати кӯчонидани ғайриихтиёрии Бонки ҷаҳонӣ эҳтиром гузорад ва онҳоро ҳимоят кунад. Бо назардошти он ки бояд беш аз 5500 оила кӯчонида шаванд, Ҳукумат имкон дорад тағйироти мусбат дар ҳаёти шумораи зиёди одамон дар ояндаи наздик ба вучуд оварад.

Тавсияҳо

Ба Кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, МД «Мудирияти минтақаи зериобшавандаи НБО-и Роғун»: ва мақомоти маҳаллий ҳокимияти давлатӣ дар ноҳияҳо:

- Аз нав баҳодиҳӣ кардани баҳодиҳии қаблии моликият ба хотири кафолат додани он ки миқдори ҷубронпулӣ пурра хароҷоти кӯчонидани манзил ва моликиятро дар қитъаи замини хонавода инъикос менамояд. Таъмин кардани ҷуброни иловагӣ ба оилаҳо дар вақти муносиб. Кафолат додани он, ки ҳамаи баҳодиҳиҳои нав ва пардохтҳои ҷубронпулӣ хароҷоти умуми кӯчониданро бо дарназардошти нархҳои қорӣ инъикос мекунанд.
  - Таъмин кардани андозаи муносиби замин ва миқдори ҷубронпулӣ барои ҳар хонавода чиҳати сохтани хона мутобиқ ба андоза ва сифати хонаи қаблӣ.
  - Ба таври зуд ва фаврӣ расонидани маълумот дар бораи миқдори бознигаришудаи ҷубронпулӣ ва баҳодиҳиҳои нав ба МД «Мудирияти минтақаи зериобшавандаи НБО-и Роғун» барои пардохт кардан дар вақти муносиб.
  - Кафолат додани он ки маблағи ҷубронпулӣ тамоми хароҷоти иловагӣ ва ҷонибии вобаста ба кӯчонидани ғайриихтиёро фаро мегирад.
- Анҷом додани тамоми тадбирҳои зарурӣ барои барқарор кардани воситаҳои зиндагӣ баробар бо сатҳи қабл аз кӯчонидан. Аз нав баҳодиҳӣ кардани баҳогузориҳои қаблӣ барои кафолат додани он ки онҳо воситаҳои аз даст рафтаи зиндагӣ, аз ҷумла дарахтону зироат, ҳайвоноти парваришӣ, заминҳои кишоварзӣ ва воситаҳои ғайрирасмии даромадро инъикос мекунанд.
- Ҳангоми кӯчонидани одамон дар оянда барои нигоҳ доштани воситаҳои зиндагӣ дар давоми раванди кӯчонидан ҳамаи тадбирҳои лозимро анҷом диҳед. Кафолат диҳед, ки ҳамаи баҳодиҳиҳои нав ҳамаи намуди талафоти воситаҳои зиндагӣ вобаста ба кӯчдиҳиро инъикос мекунанд ва ба принсипи замин ба замин ва ҷуброн дар шакли мол бар ивази воситаҳои аз даст додашуда дар ҳамкорӣ бо Вазорати кишоварзӣ афзалият дода мешавад. Таъмин кардани ҳимояти иловагии молиявӣ ва техникӣ то замоне, ки воситаҳои зиндагӣ то сатҳи қабл аз кӯчонидан барқарор карда шаванд.

- Агари миқдори қобили муқоисаи замин дар макони муайяни кўчонидашуда мавҷуд набошад, таҳия ва амалӣ кардани нақша барои таъмини воситаҳои алтернативии зиндагӣ барои шахсони кўчонидашуда ҳамроҳ бо вазоратҳои дахлдор.
- Ба таври зуд ва фаврӣ расонидани маълумот дар бораи миқдори бознигаришудаи ҷубронпулӣ ва баҳодиҳии нав ба «Мудирияти минтақаи зериобшавандаи НБО-и Роғун» барои пардохт кардан дар вақти муносиб.

Ба «Мудирияти минтақаи зериобшавандаи НБО-и Роғун»:

- Фавран инфрасохтор ва хидматрасониҳои асосӣ ба монанди роҳҳо, об, нерӯи барқ, мактабҳои маҳаллӣ, марказҳои хидматрасонии тиббиро дар ҳамаи ҷомаҳои кўчонидашуда таъмин намоед. Боварӣ ҳосил кунед, ки компонентҳои инфрасохтор қабл аз сар кардани марҳилаҳои ояндаи кўчонидан дар ҳолати корӣ қарор доранд ва имкон медиҳанд, ки сокинони кўчонидашуда дар раванди сохтани хона ба чунин ҳадамот дастрасӣ дошта бошанд.
- Тафтиш кардани нигарониҳо ва ташвишҳои махсус дар деҳаҳои муайян ба мақсади ёфтани роҳи ҳалли масъалаҳои ҷиддӣ, ки сокинони кўчонидашуда рӯбарӯ мешаванд, аз ҷумла:
  - Аз нав баҳо додан ва андоза кардани сатҳи болои обҳои зеризаминӣ ва вазъияти бади системаи заҳкашӣ дар ноҳияи Данғара ва бардоштани қадамҳои оянда барои коҳиш додани сатҳи об дар минтақаҳои зарардида.
  - Дар минтақаҳои дахлдори кўчидиҳӣ ба монанди ноҳияҳои Рӯдакӣ ва Турсунзода таъмин намудани дастрасии амну беҳатар ба миқдори кофии об ҳам барои нӯшидан ва ҳам обёрӣ.
  - Таҳқиқ кардани имкониятҳо барои кафолат додани таъминоти доимии барқ дар ҷомаҳои кўчонидашуда, махсусан талабот барои барқ ба мақсади анҷом додани сохтмони манзил.
  - Дар деҳаҳои Кишроғ ва Мироғ ҳамроҳ бо мақомоти масъули сохтмони Роғун ба таври фаврӣ ба одамон барои хароб кардани хонаҳояшон ҳамчун натиҷаи корҳои таркишӣ барои сохтмони сарбанд хисорати воридшударо ҷуброн кунед.
  - Дар ҳамкорӣ бо Вазорати маориф, Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоӣ ва мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатии ноҳияи Данғара кафолат

додани мамнӯиёи комили меҳнати маҷбурии кӯдакон ва меҳнати хатарноки кӯдакон, аз ҷумла ҷамъоварии пахта аз ҷониби кӯдакон. Кафолат додани он, ки мақомоти мактаб ва шахсони дахлдор ба маҷбурсозии кӯдакон ҷиҳати анҷом додани меҳнати маҷбури ва хатарнок ҳисобдиҳанда мебошанд.

- Дар ҳамкорӣ бо Дастгоҳи Сарвазири Тоҷикистон, афзоиш додани назорат (мониторинг) дар ҷомеаҳои кӯчонидашуда ба мақсади муайян ва ҳал кардани масъалаи таъсири муҳолифи ҳуқуқи башар ва кафолат додани мутобиқат бо сиёсати амалиёти Бонки ҷаҳонӣ вобаста ба кӯчонидани ғайриихтиёрӣ ва қонунҳои миллӣ ва байналмилалӣ.
  - Ба таври фаъол назорат кардани шароит барои шахсон ва оилаҳои кӯчонидашуда аз тариқи боздидҳои давравӣ - ҳам мутобиқи нақша ва ҳам берун аз нақша, назорат кардани шароит дар соҳаҳои кӯчонидашуда ва мусоҳиба кардани шахсони кӯчонидашуда дар бораи шароити зиндагии онҳо, дастрасии онҳо ба ҳадамот ва муҳлатҳои замонавӣ ва сифати кӯмакҳо аз мақомоти маҳаллӣ дар ҳалли ташвишҳо дар ҷорҳои салоҳиятҳои худ.
  - Назорат кардан аз болои мақомоти маҳаллӣ ва ноҳиявӣ ба манзури кафолат додани он ки сиёсатҳои кӯчидӣ ба таври муассир аз тариқи боздидҳои давравӣ - ҳам мутобиқи нақша ва ҳам берун аз нақша амалӣ мешаванд, ҳамчунин бознигарии гузоришҳо дар бораи раванди кӯчонидан, ки аз мақомот талаб мешавад бо таваҷҷуҳ ба муайян кардани ҳолиҳо дар ҳисобдиҳанда будан ё шаффофият масъалаҳоро санадсозӣ ва баррасӣ намоянд. Назорат ё мониторинг бояд ҳамчунин ба он баҳо диҳад, ки оё мақомот ба таври мунтазам маълумотро дар бораи ҷи гуна дархост кардан барои заминҳои мавҷудаи кишоварзӣ, ҷи гуна дастрасӣ пайдо кардан ба хизматрасониҳои асосӣ ва ҷи гуна идора кардани шикоятҳо паҳн мекунад.
  - Таҳия кардани механизми возеҳ ва шаффофи шикоятҳо, ки аз тариқи он сокинони кӯчонидашуда ва онҳое, ки мунтазири кӯчонидан ҳастанд метавонанд шикоятҳои худро пешниҳод намоянд ва онҳо бояд бознигарӣ шаванд ва дар вақти муносиб ва беғаразона ҳал карда шаванд. Ба таври мунтазам хабардор кардани аҳолии зарардида дар бораи мавҷудияти механизми шикоятҳо ва тарзу равиши пешниҳоди шикоятҳо.

- Иҷоза додан ба ҷомеаи шаҳрвандӣ барои дастрасии озод ба маконҳое, ки сокинон аз он ҷо кӯчонида шудаанд ва низ маконҳои кӯчонидашуда, то онҳо тавонанд мустақилона раванди кӯчониданро назорат кунанд ва гузориш диҳанд ва ба одамон кӯмак кунанд, шикоятҳои худро ба таври лозимӣ пешниҳод намоянд.
- Дар ҳамкорӣ бо Вазорати тандурустӣ таъмин кардани кӯмаки махсус дар кафолат додани хидматрасониҳои асосӣ ба гурӯҳҳои барканормонда монанди одамони маъҷуб, беваҳо ва занони ҷудошуда. Махсусан, кафолат додани он ки аъзои ин гурӯҳ:
  - кӯмак пешниҳод намоянд ва кӯмак расонанд, хоҳ ҷисмонӣ ва хоҳ молиявӣ бошад, дар сохтани хонаҳои нав, агар онҳо инро бихоҳанд.
  - Ба ҳеҷ гуна қатъшавии дастрасӣ ба воситаҳои ҳуқуқии онҳо мутобиқи қонун ба монанди нафақа, пардохт барои маъҷубӣ, ҷубронпулӣ ё тахфиф барои доруворӣ дар тамоми давоми раванди кӯчонидан роҳ надихед.
  - Ба таври фаврӣ хидматрасониҳои асосӣ ба монанди об, нерӯи барқ дар хонаҳои нав таъмин карда шавад.
  - Ба таври возеҳ фаҳмидани раванди пешниҳод ва санадсозии шикоятҳо ва пешниҳоди ариза барои замини кишоварзӣ. Дар мавриди ҳар ариза ё шикояти пешниҳодшуда бояд кӯмаки амалӣ ва ҳуқуқӣ расонида шавад.
- Дар ҳамкорӣ бо Вазорати маориф кафолат додани он, ки ҳамаи кӯдакон ба таври доимӣ ба мактаб дастрасӣ доранд, аз ҷумла кафолат додани он, ки мактабҳо қабл аз анҷом додани кӯчонидани оилаҳо ба деҳоти нав сохта ва омода барои истифода мебошанд. Пеш гирифтани тадбирҳо барои кафолат додани он, ки оилаҳо ба ҳуқуқи духтарон ва кӯдакони маъҷуб барои рафтан ба мактаб даҳлат намекунанд, ҳамон гуна ки мутобиқи қонуни Тоҷикистон ва қонунҳои байналмилалӣ кафолат дода шудааст ва пеш бурдани иқдомҳои огоҳирасонӣ ва коммуникатсия барои таъкид кардан бар оилаҳо оид ба ҳуқуқ ба таҳсили кӯдакон бидуни таъбиз (дискриминатсия). Назорат (монитор) кардан аз болои таъсироти раванди кӯчидиҳӣ бар рафтани кӯдакон ба мактаб ва кафолат додани он, ки натиҷаҳо мутобиқи гендер ва маъҷубӣ гурӯҳбандӣ шаванд.
- Дар ҳамкорӣ бо Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоӣ дар ҳолатҳое, ки одамон ҳанӯз интиҳоб накардаанд, ки ба кадом ноҳия мекӯчанд, ба онҳо дар бораи имконияҳои (дурнамоҳои) ҷойҳои корӣ (шуғл) маълумот диҳед, агар онҳо дар ҷойҳои муайян мавҷуд бошанд ва барои онҳо кӯмакҳои корёбӣ ё омӯзишҳои

касбиву маҳорати ро барои ҳамаи шахсони кӯчонидашуда, аз ҷумла занон таъмин намоед.

- Пас аз кӯчонидан давом додани кор барои дастрас сохтани иттилоот дар бораи имкониятҳои ёфтани ҷои кор ва кӯмакҳои корбӣ ё омӯзишҳои касбӣ.
- Назорат кардани таъсироти кӯчонидан ба корбӣ ва кафолат додани он ки натиҷаҳо мутобиқи гендер ва маъҷубӣ гурӯҳбандӣ шаванд.

Ба мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар ҳамаи ноҳияҳои дахлдор

- Ба таври зуд ва давравӣ ба сокинон хабар диҳед, ки чӣ қадар заминҳои кишоварзӣ дар ҳар ҷомаи кӯчонидашуда дастрасанд ва чӣ гуна метавон барои ин замин ариза дод.
- Мусоидат кардан барои бақайдгирии муносиб ва зуди издивоҷҳо, талоқҳо, ҷои истиқомат, мақоми маъҷубӣ ва вазъияти оилавӣ.

Ба Бонки ҷаҳонӣ

- Назорат кардани тарзи иҷрои кор дар мавриди ҳар элементи Сиёсати кӯчонидани ғайриихтиёрӣ (ОР4.12) ва дигар Роҳнамоҳои дахлдори Бонки ҷаҳонӣ ва талаб кардан аз Ҳукумати Тоҷикистон то ба дараҷаи мутобиқат ба меъёрҳо рафта расад.
- Дар ҳолатҳои, ки роҳнамоҳои Бонки ҷаҳонӣ риоят мешаванд, вале одамон ба ҳар ҳолат поймолшавии ҳуқуқи худро таҷриба мекунанд, талаб кунед, ки Нақшаи кӯчонидан (кӯчдиҳӣ) бояд барои мутобиқат ба стандартҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар тақвият дода шавад.

Ба Бонки ҷаҳонӣ ва дигар донорҳои эҳтимолӣ

- Маблағгузорӣ кардани ҷанбаи кӯчонидани Лоихаи сохтмони НБО-и Роғун, агар он кафолат диҳад, ки стандартҳои ҳуқуқи башар риоят мешаванд.
  - Ҷудо кардани маблағҳо махсус барои раванди кӯчонидан, ки чиҳати тақвият додани Нақшаи кӯчдиҳӣ истифода мешаванд ва ба таври возеҳ аз стандартҳои ҳуқуқи башар ҳимоят мекунанд.
- Машғул шудан ба назорати мунтазам аз болои раванди кӯчонидан.
  - Ба таври давравӣ баҳо додан ба ҷомаҳои кӯчонидашуда аз тариқи боздидҳо ва мусоҳибаҳо бо аъзои зарардидаи ҷома.

- Ба таври давравӣ баҳо додан ба амалҳои мақомоти ҳукумати аз тариқи бознигари гузориши дахлдор ва санадҳо ва низ боздидҳои нақшавӣ ва ғайринақшавӣ ва мусоҳибаҳо бо ҳукумат ва мақомоти маҳаллӣ.
- Исрор кардан ва талаб кардан аз Ҳукумат барои мусоидат намудан ба намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ ба мақсади дастрасӣ доштани онҳо ба минтақаҳои, ки сокинон аз онҳо ҷо кӯчонида шудаанд ва ҳам маконҳои кӯчонидашаванда ва имкон додан ба онҳо барои ба таври мустақилона назорат намудан ва гузориш додан дар бораи раванди кӯчонидан ва кӯмак намудан ба одамон барои пешниҳоди шикоятҳои худ.

© 2009 Associated Press, Ravshan Abdullaev